

תקבול שמהותו בפרוק שותפות – חייב במע"מ

הכותב: רו"ח (משפטן) יובל אבוחצירא - ארצי, חיבה, אלמקייס, כהן פתרונות מיסוי בע"מ
ביום 24.10.2022 התקבל פסק דין בעניין אופקים סוכנות לביטוח (להלן: "החברה"), ונקבע בו כי תקבולים
שקיבלה החברה בהוראת בית המשפט מצד שהיה קשור עם החברה בשותפות, הינו פיצוי עקב פירוק
שותפות ומהווה עסקה לעניין חוק מע"מ, ולכן עליה לשלם מע"מ בגין תקבולים אלו.

רקע

בשנים 1999-2006 לחברה, סוכנות ביטוח המוסמכות לעסוק בחיתום פוליסות, שותפות לא רשומה עם
סוכן ביטוח אחר (להלן: "תשובה") באמצעותה הפעילו סוכנות בתחום הביטוח האלמנטרי. החלוקה בין שני
השותפים, החברה ותשובה, הייתה 1/3 ו- 2/3 בהתאמה.

בשנת 2006 תשובה סיים את השותפות האמורה באופן חד צדדי והחברה (שלא התנגדה לכך) הגישה
תביעה אזרחית לבית המשפט המחוזי לפירוק השותפות, אשר במסגרתה ניתן צו לפירוק השותפות
ולהתחשבנות סופית בין הצדדים בה נקבע שעל תשובה לשלם לחברה כ- 1.4 מיליון ₪ בתוספת הפרשי
הצמדה וריבית והחזר הוצאות. בהמשך בשנת 2014 שילם תשובה לחברה סך 1.9 מיליון ₪ (להלן:
"התקבול"). החברה דיווחה על התקבול בדוח המס שלה לשנת 2014, אולם לא הוציאה חשבונית מס על
פי חוק מע"מ, ולפיכך לא שילמה מע"מ עסקאות בגין התקבול (בחישוב של חילוץ מגובה התקבול מהווה
כ- 290 אלפי ₪ במונחי קרן).

מנהל מע"מ טען כי התקבול מהווה תמורה בגין מכירת "נכס" (קרי, חלקה בתיק הביטוח של השותפות)
במהלך "עסקה" של החברה כהגדרת מונחים אלו בחוק מע"מ- ולכן חייב במע"מ עסקאות. כמו-כן, טען כי
גובה התקבול נקבע על פי הערכת שווי תיק הביטוח (צופה פני עתיד) הנגזר ממכפיל מסוים מהכנסות
עתידיות (כמקובל בענף).

לעומת זאת, החברה טוענת כי התקבול לא שולם לה בעד מכירת חלקה בתיק הביטוח אלא מדובר
ב"התחשבנות לגבי סכומים המגיעים למערערת מרווחי השותפות עד למועד פירוקה", ולכן לא מדובר כלל
ב"עסקה" על פי חוק מע"מ. כמו כן, לטענת החברה בית המשפט בתביעה האזרחית פסק את גובה הפיצוי
עפ"י התחשבנות בגין עמלות תיקים עד מועד פירוק השותפות (צופה פני עבר), וכיוון שהמע"מ כבר שולם
בגין עמלות ביטוח במסגרת השותפות בעת קבלתן, הרי שהטלת מס עסקאות על התקבול יביא למיסוי
כפול.

עיקר פסק הדין

בית המשפט פסק כי התקבול נפסק לטובת החברה בגין זכותה לקבלת עמלות עתידיות מתיק הביטוח
(קרי, מחלקה בתיק הלקוחות הקיימים) במועד פירוק השותפות, כאשר שווי השותפות הוערך באמצעות
הערכת שווי תיק הביטוח לאותו מועד.

ולאחר מכן פונה בית המשפט לבחון האם התקבול נכנס להגדרת "עסקה" על פי חוק מע"מ? כאמור, לטענת
החברה, התקבול לא ניתן לה במסגרת "עסקה" (קרי, במהלך עיסוקה) משום שהוא נקבע בפסד דין אזרחי,
וכן לא מדובר ב"נכס" ואף לא ב"מכר" רצוני אלא פיצוי שנפסק כאמור, והכל כהגדרת מונחים אלו בחוק
מע"מ.

לעניין זה קובע בית המשפט: "סיווגו של תקבול שנפסק במסגרת הליך משפטי, כנהוג בדיני המס, ייבחן
בהתאם למהות הכלכלית של הפעולה בגינה נפסק. במקרה דנן, כמוסבר, המהות הכלכלית העומדת בבסיס
התקבול שחויב במע"מ היא הקניית זכויות המערערת לידי תשובה במסגרת פירוק השותפות.

די בכך כדי לקבוע, כי בפנינו עסקת "מכר" בה הוקנו זכויות המערערת כנגד תמורה. העובדה שהמערערת נאלצה לפנות לבית המשפט על מנת שזה יקבע כי על תשובה לשלם בגין הזכות שהוקנתה לו (על פי רצונו), איננה מאיינת את הפעולה כעסקת מכר.

זכות המערערת לקבלת עמלות מתיקי הביטוח של השותפות, אף אם לא הייתה בידיה זכות לתיקי הביטוח עצמם, היא בוודאי זכות רכושית בעלת ערך כלכלי הנכללת בהגדרת "טובין" ומהווה "נכס" לעניין מע"מ". לאור כל האמור, בית המשפט דוחה את ערעור החברה.

בשולי הדברים ומספר הערות שלנו לעולה מן הפסק

ראשית, ולאחר תשלום מע"מ העסקאות (שחולץ כאמור מסכום התקבול), על החברה לתקן את דוח המס לשנת 2014 ולהקטין את גובה התקבול החייב במס חברות ולקבל החזר מס. ככל שמדובר בשומה סופית או שומה שהתיישנה - יש לפנות בדרכים המקובלות בפקודה על מנת לפתוח את השומה. שנית, מדובר בין שני עוסקים מורשים - לפיכך, בנסיבות מסוימות, תשלום מע"מ העסקאות על ידי החברה יכול לזכות את תשובה בניכוי מע"מ תשומות (אגב, נקודה שעלתה בניסיונות לפשרה עם רשויות המס שלא צלחה).

שלישית, לדעתנו, ככל שבתביעה האזרחית הייתה מבקשת החברה מבית המשפט לפסוק כי לכל פיצוי שיפסק על ידו יתווסף מע"מ על פי דין - הרי שכל הדין האמור היה נמנע וחוסך זמן יקר וכסף לשני הצדדים ואף לרשות המיסים.